

СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИК ЯК СУБ'ЄКТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО- ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

А. Г. Мокіна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

У статті розкрито сутність особистісно-діяльнісного підходу. Проаналізовано вихідні загальні і типові особливості старшого дошкільника віком від п'яти до шести років. Розглянуто особистісну і діяльну готовність старшого дошкільника до оволодіння іноземної мови.

Ключові слова: старший дошкільник віком від п'яти до шести років, особистісно-діяльнісний підхід, психологічні новоутворення, провідна діяльність, мотиви учіння.

А. Г. Мокіна. Старший дошкольник как субъект обучения иностранного языка в контексте личностно-деятельностного подхода. В статье раскрыта сущность личностно-деятельностного подхода. Проанализированы исходные общие и типичные особенности старшего дошкольника в возрасте от пяти до шести лет. Рассмотрены личностная и деятельностная готовность старшего дошкольника к овладению иностранным языком.

Ключевые слова: старший дошкольник в возрасте от пяти до шести лет, личностно-деятельностный подход, психологические новообразования, ведущая деятельность, мотивы учения.

A. Mokina. A kindergartener as a subject of learning a foreign language in the context of a learner-centered approach. The article reveals the essence of a learner-centered approach. General and typical peculiarities of kindergarteners are under analysis. Kindergartener's personal readiness and activity readiness for mastering a foreign language are considered.

Key words: a kindergartener, a learner-centered approach, new psychological formations, leading activity, motives for learning.

Проблема дошкільного розвитку в Україні посідає чільне місце. Зі слів Міністра освіти і науки України Д. В. Табачника, дошкільна освіта – це “перший крок до благополуччя нації”. Дошкільна освіта є першою ланкою в реалізації стратегічної мети навчання іноземних мов (ІМ), про що свідчить Всеукраїнська нарада з питань поліпшення якості раннього вивчення ІМ і рішення колегії Міністерства освіти і науки України (від 26.03.2009 р. протокол № 3/2-2) Наказом Міністерства освіти і науки України (від 16.04.2009 р. № 336), затвердження Плану дій щодо поліпшення якості вивчення ІМ у дошкільних навчальних закладах та в початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009–2012 роки.

Останнім часом проблемі навчання іноземної мови дітей дошкільного віку приділяли увагу Т. К. Полонська [19], Т. М. Шкваріна [29], О. Д. Рейпольська [22], С. В. Соколовська [24], Н. Ф. Шаркова [26], Г. В. Матюха [12], О. В. Бойко [4]. Більшість науковців окреслюють особистісну готовність старшого дошкільника до оволодіння ІМ.

Метою цієї статті є розглянути особистісні особливості старшого дошкільника, а саме, мотиваційну,вольову, розумову готовність до навчання ІМ і охарактеризувати старшого дошкільника у діяльнісному аспекті.

Контекстом дослідження дошкільника, який вивчає ІМ, ми обрали особистісно-діяльнісний підхід І. О. Зимньої [8], як суб'єктно орієнтовану організацію й управління вчителем навчальною діяльністю. В ході вирішення учнем навчальних завдань з ІМ, тобто протягом здійснення

школярем учіння, спрямованого на оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю (МД), відбувається розвиток не тільки іншомовних навичок і вмінь, а й особистості учня. Підґрунтя особистісно-діяльнісного підходу було закладено психологами Б. Г. Ананьєвим, Л. С. Виготським, О. М. Леонтьєвим, С. Л. Рубінштейном, які розглядали особистість як суб'єкт діяльності, яка, з одного боку, розвивається у діяльності, а з іншого – визначає характер діяльності.

Особистісно-діяльнісний підхід реалізується як єдність двох компонентів – особистісного і діяльнісного. Особистісний складник передбачає, що в центрі навчального процесу знаходиться учень: його мотиви, цілі, його неповторний психологічний склад, тобто особистість школяра. На методичну підготовку уроку (організацію навчального матеріалу, прийоми, способи, вправи тощо) впливає особистість учня: його потреби, мотиви, здібності, активність, інтелект та інші індивідуально-психологічні особливості. Вчитель не лише враховує індивідуально-психологічні особливості школяра, а й організовує їх подальший розвиток.

Обов'язковою умовою розвитку особистості є діяльність, тому особистісний компонент тісно пов'язаний з діяльнісним компонентом, який ґрунтується на категорії “діяльність”. Діяльність у навчальному процесі інтерпретується як навчання з боку вчителя і як учіння з боку школяра. Сама діяльність також впливає на учня як суб'єкт діяльності, формує його як особистість.

Кожен суб'єкт навчальної діяльності характеризується, по-перше, індивідуальними особистісними та діяльнісними особливостями, по-друге, вихідними загальними і типовими особливостями для певного освітнього ступеня, які включають вікове та соціальне підґрунтя.

У нашому дослідженні суб'єктом навчальної діяльності виступає старший дошкільник віком від п'яти до шести років.

Дошкільне дитинство – це пора життя, коли перед дитиною все більше відкривається світ людських відносин, який оточує її. Описуючи *соціальну ситуацію розвитку* дитини дошкільного віку, Л. Ф. Обухова [17, с. 232] звертає увагу на те, що в цьому віці дитина виходить за межі свого родинного кола і встановлює відносини зі світом дорослих людей. Дитина відчуває залежність від безпосередньо оточуючих її людей; вона повинна брати до уваги вимоги, які вони висувають до її поведінки, оскільки це реально визначає її інтимні, особисті стосунки з ними. Від цих стосунків не лише залежать її успіхи і невдачі, в них самих закладені її радості і засмучення.

У дошкільному віці перебудовується все психічне життя дитини і її ставлення до навколишнього світу. Становлення внутрішнього психічного життя і внутрішньої саморегуляції пов'язано з низкою новоутворень у психіці і свідомості дитини. Основними психологічними *новоутвореннями* дошкільного віку є:

1. Виникнення першого схематичного абриса дитячого світогляду. Дитина впорядковує свій досвід і вигадує свою картину світу. Ж. Піаже детально вивчав пізнавальний розвиток дітей і назвав це явище “реалізмом”. Він виділив особливість дитячого мислення, яке полягає у невиділеності себе і своєї позиції, у відсутності власної суб'єктивної позиції, а отже, і у відсутності об'єктивної міри речей. Цю особливість він назвав “егоцентризмом.” Одним із наслідків цієї позиції дитини є нерозрізненість психічного і об'єктивного світу, що породжує такі важливі особливості дитячого мислення, як анімізм (одухотворення всього неживого) і артіфікалізм (розгляд природних явищ як результат свідомої діяльності людей) [23].

2. Виникнення первинних етичних інстанцій – “Що таке добре і що таке погано?”, які з'являються поряд з естетичними – “Гарне не може бути поганим” [7, с. 255].

3. Виникнення супідрядності мотивів. У цьому віці вже спостерігається перевага обдуманих дій над імпульсивними. Подолання безпосередніх бажань визначається не лише

очікуванню нагороди або покарання з боку дорослого, але і висловлюванням обіцянки самої дитини. Завдяки цьому формуються такі якості особистості, як наполегливість і вміння долати труднощі, виникає також почуття обов'язку перед іншими людьми [30].

4. Виникнення довільної поведінки. Довільність, услід за Л. С. Виготським, є здібністю володіти собою, своєю зовнішньою і внутрішньою діяльністю. Розвиток довільності полягає в оволодінні засобами, які дозволяють усвідомити свою поведінку і керувати нею. Д. Б. Ельконін відмічав, що в дошкільному віці спочатку засіб опосередкування є наочним предметом, а вже потім – правилом, нормою чи еталоном [30].

5. Виникнення елементів самосвідомості, самооцінки й оцінки як виникнення усвідомлення свого обмеженого місця у системі відносин з дорослими, прагнення до здійснення суспільно значущої й оцінюваної діяльності [31].

Відкриття нового світу людської діяльності пробуджує у дитини активне бажання брати участь у цьому житті. Це протиріччя соціальної ситуації розвитку вирішується через *провідну діяльність* у дошкільному віці – сюжетно-рольову гру. За О. М. Леонтєвим, тип діяльності, який характеризується такою будовою, коли мотив перебуває у самому процесі, і є діяльністю, що називається грою [10, с. 304]. За О. О. Смирною [23, с. 251], окрім сюжетно-рольової гри, існують інші види ігор: режисерські ігри, ігри-драматизації, ігри з правилами – рухливі й настільні.

У старшому дошкільному віці зміст гри передбачає виконання правил, які регулюють поведінку і стосунки людей. Діти уважно слідкують, щоб партнери діяли згідно з загальноприйнятими правилами. Гра є найбільш вільною і невимушеною діяльністю дошкільника. Емоційна насиченість гри настільки сильна, що саме гра розглядається як джерело насолоди. Але парадокс полягає в тому, що саме у цій вільній, невимушеній діяльності дитина вчиться керувати собою, своєю поведінкою і регулювати її згідно з загальноприйнятими правилами. Свобода у грі є відносною, вона існує у межах певної ролі. Беручи на себе роль, дитина приймає систему жорсткої необхідності виконання певних дій у певній послідовності.

Але гра – не єдина діяльність у дошкільному віці. Серед видів діяльності дошкільного віку виокремлюють спілкування (Лісіна М. І.), працю (Ананьєв Б. Г., Тютюнник В. І.), образотворчу діяльність (Виготський Л. С., Обухова Л. Ф.), сприйняття казки (Запорожець О. В., Обухова Л. Ф., Бетельхейм Б.), навчання (Усова О. П.).

У дошкільному віці також з'являються передумови *учіння*, основна особливість якого полягає в цілеспрямованій зміні дошкільником себе – у набутті знань і способів дії. Для порівняння, в шкільному віці дитина здатна вчитися за програмою дорослих. На думку Л. С. Виготського, програма дошкільного навчання повинна задовольняти дві вимоги: по-перше, наближати дитину до навчання за шкільною програмою, розширюючи її кругозір і готуючи до предметного вивчення; по-друге, бути також і програмою самої дитини, тобто відповідати її інтересам і потребам [6, с. 30].

Проблемі готовності до шкільного навчання присвячено багато досліджень. Так, О. О. Смирнова [23, с. 348], услід за В. С. Мухіною, О. Є. Кравцовою, О. Л. Венгером, говорить про психологічну готовність до навчання, яка включає мотиваційну, розумову і вольову готовність. У руслі особистісно-діяльнісного підходу О. Б. Метьюлкіна [14] виділяє особистісну (мотиваційну, розумову, вольову) і діяльнісну готовність шести-семирічних першокласників до навчання саме ІМ.

Слідом за О. Б. Метьюлкіною, ми поділяємо готовність старших дошкільників до оволодіння ІМ на особистісну й діяльнісну. В особистісній готовності, в свою чергу, виокремлюємо мотиваційну, вольову і розумову готовність (див. рис. 1).

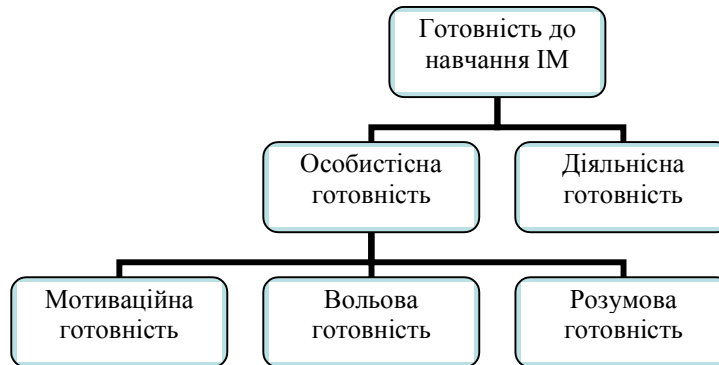

Рис. 1. Структура готовності старших дошкільників до оволодіння ІМ

Розглянемо детальніше складові особистісної готовності старших дошкільників до оволодіння ІМ.

Мотиваційна готовність до оволодіння ІМ включає мотиви учіння. За визначенням Л. І. Божович, мотив – це те, заради чого здійснюється діяльність. Мотивами можуть виступати предмети зовнішнього світу, уявлення, ідеї, почуття, переживання – все те, де знайшла своє вираження потреба [3, с. 18]. А. К. Маркова визначає мотив учіння як спрямованість учня на різні сторони учіння [11, с. 10].

Ряд дослідників, зокрема О.Й. Негневицька, О.М. Шахнарович [16, с. 69], С. В. Соколовська [24, с. 72], стверджують, що в старшому дошкільному віці відсутні мотиви учіння і потрібні певні цілеспрямовані зусилля, аби навчання, пізнання відбулося. Проте дошкільник здатен до систематичного навчання й інтелектуальної діяльності. За умов правильної організації навчального матеріалу, організації діяльності дитини, коли необхідно не просто пояснити навчальний матеріал, але поставити перед нею відповідне завдання, виникне дія для його вирішення. Важливо, щоб у дитини спостерігалася активна внутрішня діяльність для вирішення цього завдання. А це можливо лише за умови зацікавленості дитини, коли вирішення цього завдання для неї є емоційно актуальним.

Проте низка досліджень інших учених свідчить про наявність мотивів учіння у старшому дошкільному віці. Їхні точки зору узагальнено в табл. 1:

Таблиця 1

Мотиви учіння старших дошкільників

Дослідники	Виділені мотиви учіння старших дошкільників
Л. І. Божович (1968, 1972) [2; 9]	- соціальні широкі мотиви, - соціальні позиційні мотиви (потреба дитини у спілкуванні з іншими людьми, в їхній оцінці і схваленні, бажання зайняти певне місце у системі доступних їй суспільних відносин), - широкі пізнавальні мотиви (пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю), - мотиви “внутрішньої позиції школяра” (прагнення до дорослості; результат ставлення дорослих до дитини як до школяра в найближчому майбутньому, потреба носити шкільний одяг, включитися у новий вид діяльності, зайняти нове положення)
О. П. Усова (1970) [25]	- внутрішні (бажання отримати результати від своєї діяльності), - зовнішні (слідування звичайній дисципліні)

Продовження табл. 1

Д. Б. Ельконін, В. О. Венгер (1988) [18, с. 40]	- власне навчально-пізнавальні мотиви, пов'язані з пізнавальною потребою; - широкі соціальні мотиви, основані на розумінні суспільної необхідності учіння; - “позиційні” мотиви, пов'язані з прагненням зайняти нове положення у стосунках з оточуючими людьми; - “зовнішні” по відношенню до самого навчання мотиви (підкорення вимогам дорослих тощо); - ігрові мотиви, неадекватно перенесені у нову – навчальну сферу; - мотиви отримання високої оцінки
О. Б. Метьюлкіна (1994) [14, с. 3]	- широкі соціальні мотиви (обов'язку та відповідальності, самовизначення та самовдосконалення), - особистісно зумовлені мотиви (благополуччя та престижу), - негативні мотиви (запобігання неприємностям), - внутрішні мотиви, пов'язані з навчанням (його змістом та процесом)
І. В. Вронська (1999) [5]	- пізнавальні мотиви, - змагальні мотиви, - прагнення до особистісного самоствердження, - потреба у спілкуванні з дорослим та однолітками у спільній участі в ігровій, предметній і художній діяльності
Т. М. Шкваріна (2009) [29, с. 32]	- зовнішні мотиви; - внутрішні мотиви: комунікативні (бажання спілкуватися ІМ), лінгвопізнавальні (позитивне ставлення до оволодіння мовним матеріалом), інструментальні (позитивне сприймання форм і методів навчальної діяльності).

Отже, старші дошкільники мають соціальні та пізнавальні мотиви у вивченні ІМ. У старших дошкільників яскраво виражена потреба у нових враженнях, яка в подальшому розвивається у пізнавальні мотиви. Широкі пізнавальні мотиви орієнтовані на сам процес нової дії, на зовнішні сторони нових незвичних явищ, на захоплювальні факти. В процесі учіння у старших дошкільників формуються навчально-пізнавальні мотиви – орієнтація на засвоєння способів отримання знань.

Усім дітям властиві позиційні соціальні мотиви, такі як потреба у визнанні (“Я сьогодні молодець?”), схваленні, самостверженні, спілкуванні. Дієвою є мотивація лише на близький результат діяльності. Проте далека мотивація не відіграє вирішальної ролі. Для дошкільників важлива діяльність тут і зараз. Широкі соціальні мотиви виражаються у бажанні слідувати правилам, виконувати бездоганно те, що їм доручили.

Безпосередність, щирість дітей цього віку дозволяє вчителю спостерігати за вираженням перерахованих проявів і скласти доволі повне уявлення про реально дієві мотиви. Часто вони мало усвідомлюються дітьми, і їм складно пояснити, що саме і чому їм подобається. Діти ще не вміють свідомо маскувати свої мотиви. Тому старші дошкільники є дуже цікавими для наукового дослідження.

Спостерігаючи за поведінкою дітей старшого дошкільного віку під час занять з англійської мови на Перших державних київських курсах житомирської філії в групі № 56, ми зареєстрували прояви пізнавальних і соціальних мотивів учнів.

Пізнавальні мотиви мають такі різновиди:

1) *широкі пізнавальні мотиви*: реальне успішне виконання навчальних завдань; звернення до вчителя за додатковими відомостями (наприклад, прохання перекласти слова рідної мови на англійську і навпаки); ставлення до необов'язкових завдань; звернення до навчальних завдань у вільній необов'язковій обстановці, наприклад під час перерви;

2) *навчально-пізнавальні мотиви*: самостійне звернення учнів до пошуку способів роботи, вирішення завдань, до їх порівняння; запитання до вчителя стосовно пошуку способів; інтерес при переході до нової дії, введенні нових понять; інтерес до аналізу власних помилок; самоконтроль у ході роботи як умова уваги і зосередженості.

Соціальні мотиви проявляються в таких різновидах:

1) *широкі соціальні мотиви*: вчинки, що свідчать про розуміння значущості учіння, бажання виконати свій обов'язок; готовність поступитися особистісним інтересам заради необхідності;

2) *позиційні соціальні мотиви*: прагнення до взаємодії і контактів з однолітками; звернення до партнера у ході учіння; намір з'ясувати ставлення товариша до своєї роботи; ініціатива та безкорисливість у допомозі товаришу; кількість і характер спроб передати товаришу нові знання і способи роботи; відгук на прохання товариша про допомогу; прийняття і внесення пропозиції щодо участі у колективній роботі.

Мотиваційна сфера кожного учня – явище динамічне. Завдання навчання ІМ старших дошкільників полягає у створенні підґрунтя емоційного прийняття учіння як діяльності; розвитку соціальних і пізнавальних мотивів; розвитку передумов і елементів учіння.

Вольова готовність до оволодіння ІМ характеризується рівнем сформованості вольової сфери. Згідно з Л. Ф. Обуховою [18, с. 261], вольова сфера знаходиться у стадії розвитку, який полягає у формуванні довільної поведінки, тобто здатності діяти за заданим правилом. Розвиток вольових якостей проявляється у здатності організувати себе за вимогою вчителя; завершенні дитиною розпочатої справи; продовженні роботи у випадку утруднення; вмінні самоконтролю [20].

Розвиток довільності у учнів є кропіткою працею, яка вимагає дрібних покрокових завдань, проміжних цілей, своєчасного контролю, аналізу процесу виконання певного завдання, обговорення результатів, пропозиції шляхів кращого виконання.

Поведінка дошкільників характеризується імпульсивністю. Враховуючи схильність дітей цього віку до наслідування, вчитель повинен ретельно контролювати свою поведінку, вести себе спокійно, розважливо, не метушитися, мати самовладання, говорити спокійно, не кваплячись; для мобілізації уваги дітей і підвищення ефективності сприйняття використовувати яскраву наочність.

Розумова готовність до вивчення ІМ старшими дошкільниками визначається рівнем розвитку їхнього сприймання, мислення, уяви, уваги, пам'яті.

Сприймання стає більш стійким і цілеспрямованим. У процесі самостійного спостереження дошкільник виокремлює доступні його розумінню суттєві ознаки предметів, робить елементарні узагальнення.

Характерним для дітей старшого дошкільного віку є наочно-образне *мислення*, коли дитина оперує не конкретними предметами, а їхніми образами й уявленнями. Проте розвивається і логічне мислення, яке проявляється в тому, що дитина оперує достатньо абстрактними категоріями і встановлює відношення, не представлені у наочній або модельній формі.

Уява старших дошкільників має репродуктивний характер і набуває творчого характеру. Крім відтворення образів минулого досвіду, уява дозволяє дитині будувати і створювати щось нове, оригінальне, чого раніше в її досвіді не було.

Пам'ять відіграє важливу роль і є підґрунтям для розвитку пізнавальних процесів. Дошкільники здатні до вибіркового та усвідомленого запам'ятовування. Успішність опосередкованого запам'ятовування підіймається до рівня опосередкованого [23, с. 270]. Дошкільники добре запам'ятовують як предметний, так і словесний матеріал. Пам'ять характеризується міцністю, великим обсягом, що збільшується завдяки накопиченню дитиною життєвого досвіду.

Е. Пулгрем обґрунтовує здатність дітей до вивчення мов особливим явищем, що дістало назву “імпринтінг” – “вдрукування” матеріалу мови у свідомість за умови наявності необхідної мотивації, стимулу [21].

Істотним показником у зрушенні розвитку психічних процесів є формування довільної уваги, завдяки якій дитина може підпорядковувати свою увагу вимогам вихователя, керувати своєю психічною діяльністю, зосереджуватися. Зростає стійкість уваги, збільшується обсяг мимовільної і довільної уваги. Для оволодіння ІМ вагоме значення має те, що в дітей цього віку досягається достатній рівень слухової та зорової уваги, але зорова увага актуалізується краще, ніж слухова.

Л. Ф. Обухова визначає тенденції розвитку дитини старшого дошкільного віку, які є істотним підґрунтям для розумової готовності до навчання: розвиток сприймання, що передбачає оволодіння засобами і еталонами пізнавальної діяльності і співвіднесення певних предметів з цими еталонами; розвиток мислення, яке характеризується переходом від егоцентризму до децентрації, що підводить дитину до об'єктивного, елементарно-наукового сприйняття дійсності [17, с. 261].

О. О. Смирнова стверджує, що розумова готовність до навчання визначається не лише оволодінням засобами пізнавальної активності і децентрацією, а й інтелектуальною активністю [23, с. 352].

Діяльнісна готовність до оволодіння ІМ включає готовність до учіння, яке спрямоване на формування основ іншомовної комунікативної компетентності.

Услід за А. К. Марковою, учіння є активною діяльністю учнів із засвоєння знань, способів їх самостійного набуття. [11, с. 3]. Ми погоджуємося з Л. С. Виготським, що навчання, у нашому випадку ІМ, цілком можливе у старшому дошкільному віці, якщо враховувати власну, внутрішню програму розвитку дитини [18, с. 30]. Оволодіння ІМ, як і будь-яке навчання у дошкільному віці, покликане збагаченню дошкільника, появі нових особливостей розумового розвитку, нових якостей його особистості.

Охарактеризуємо також рівень *комунікативного розвитку* дошкільників *рідною мовою*. Спілкування рідною мовою дошкільників характеризується їхньою здатністю до розгорнутого висловлювання, таких форм діалогу, як пояснення, міркування. У старших дошкільників з'являється внутрішнє мовлення як засіб формування і функціонування внутрішніх розумових дій.

Провідним типом спілкування виступає спілкування з однолітками, яке після четвертого року життя займає більше місце в їхньому житті, ніж з дорослими. Нагадаємо, що цей вік є віком домінування рольової гри. Водночас сюжетно-рольова гра стає колективною.

На шостому році життя більшість дітей засвоїла правила граматики рідної мови, тому починаючи з п'ятого року життя можливе вивчення нерідної мови. Мовний апарат дитини характеризується гнучкістю, податливістю для формування вимови.

На сьогодні існує програма, рекомендована Міністерством освіти і науки України для використання в дошкільних навчальних закладах – “Англійська мова для дітей дошкільного віку” (2008), автором якої є Т. М. Шкваріна [27], що визначає мету і завдання навчання англійської мови старших дошкільників.

Т. М. Шкваріна окреслює *мету навчання англійської мови* як сприяння повноцінному, своєчасному розвитку дитини, збагаченню її інтелектуальної, вольової, емоційної та соціальної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування [1, с. 396]. До *завдань навчання* Т. М. Шкваріна включає: виховання інтересу дошкільників до культури, традицій, звичаїв людей, які розмовляють іншою мовою; стимулювання розвитку навичок соціальної комунікації; прищеплювання елементарних навичок усного мовлення ІМ (аудіювання, говоріння); сприяння набуттю дошкільником елементарних лінгвістичних знань; розвиток мовленнєвих здібностей;

створення умови для оволодіння первинною комунікацією ІМ; формування вміння досягати комунікативної мети за умови обмеженого володіння другою мовою; залучення мовленнєвого досвіду спілкування дошкільників рідною мовою для перенесення його на спілкування ІМ і навпаки; виховання позитивних рис характеру, моральних якостей, елементарної культури спілкування; формування ціннісного ставлення до іншомовного довкілля, відкритості для контактів, толерантності до несхожої культури, поваги до її носіїв, неприйняття забобонів, стереотипів, дискримінації [1, с. 396].

Зміст навчання ІМ в дошкільному віці передбачає формування основ англomовної комунікативної компетентності [1, с. 397]. *Практична мета навчання ІМ* передбачає формування в старших дошкільників елементарної іншомовної комунікативної компетентності, яка, у свою чергу, включає мовленнєву, мовну та соціокультурну компетентності. Але практична мета не є провідною в дошкільному віці. Ми погоджуємося з Т. М. Шкваріною, що організовуючи життєдіяльність старших дошкільників, вихідним є те, що *розвивальна, виховна й освітня цілі* є пріоритетними порівняно з практичною [1, с. 399]. Ми співвіднесли об'єкти розвитку старших дошкільників з цілями навчання ІМ (див. рис. 2).

Рис. 2. Кореляція об'єктів розвитку дошкільників з цілями навчання ІМ

Отже, діяльнісна готовність старших дошкільників до оволодіння ІМ перебуває у стадії виникнення, якщо діти не ознайомилися з ІМ раніше, або становлення, якщо діти оволодівали ІМ на попередніх етапах свого життя, і полягає у розвитку вмінь англійського усного мовлення (аудіювання і говоріння в монологічній і діалогічній формах).

Підсумовуючи вищевикладене, ми дійшли висновку, що оволодіння ІМ дошкільниками сприяє їхньому особистісно-діяльнісному розвитку, яке, на думку Т. М. Шкваріної, не є обов'язковим, але бажаним [27, с. 7].

Перспективу подальших наукових розвідок ми вбачаємо у вивченні педагогічного досвіду навчання ІМ старших дошкільників з метою пошуку ефективних методів, способів, прийомів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / [наук. ред. та упор. О. Л. Кононко]. – 2-ге вид., випр. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
2. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – 217 с.

3. Божович Л. И. Проблемы формирования личности / Л. И. Божович. — 2-е изд. — М. : Издательство “Институт практической психологии”, Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1997. — 352 с.
4. Бойко О. В. Формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Бойко Ольга Вікторівна. — Маріуполь, 2008. — 231 с.
5. Вронская И. В. Методика обучения дошкольников английскому языку в различных видах неречевой деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Вронская Ирина Владимировна. — СПб., 1999. — 242 с.
6. Выготский Л. С. Обучение и развитие в дошкольном возрасте / Л. С. Выготский // Умственное развитие детей в процессе обучения. — М.; Л.: Учпедгиз, 1935. — С. 20–32. — (Стеногр. докл. на Всерос. конф. по дошк. воспитанию).
7. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Выготский. — М. : Педагогика. — Т. 6: Научное наследство. — 400 с.
8. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учебник для вузов / И. А. Зимняя. — Издание второе, дополненное, исправленное и переработанное. — М. : Издательская корпорация “Логос”, 2000. — 384 с.
9. Изучение мотивации поведения детей и подростков / [под ред. Л. И. Божович, Л. В. Благоняевой]. — М. : Педагогика, 1972. — 352 с.
10. Леонтьев А. Н. Избранные психологические труды: в 2 т. / А. Н. Леонтьев. — М. : Педагогика, 1983. — Т. 1. — 392 с.
11. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: пособие для учителя / А. К. Маркова. — М. : Просвещение, 1983. — 96 с.
12. Матюха Г. В. Методика формування у старших дошкільників умінь усного спілкування англійською мовою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Матюха Галина Василівна. — Мелітополь, 2008. — 252 с.
13. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / [О. О. Бігич, Н. О. Бражник, С. В. Гапонова та ін.]; під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. — [2-е вид., випр. і перероб.]. — К. : Ленвіт, 2002. — 328 с.
14. Метьолкіна О. Б. Індивідуалізація навчання аудіювання учнів 1 класу середньої загальноосвітньої школи з поглибленим вивченням англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Метьолкіна Оксана Борисівна. — К., 1996. — 220 с.
15. Метьолкіна О. Б. Методичні рекомендації щодо організації індивідуалізованого навчання аудіювання на підготовчому етапі школи з поглибленим вивченням англійської мови / О. Б. Метьолкіна. — К. : Фондація ім. О. Ольжича, 1994. — 65 с.
16. Негневицкая Е. И. Язык и дети / Е. И. Негневицкая, А. М. Шахнарович. — М. : Наука, 1981. — 111 с.
17. Обухова Л. Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы / Л. Ф. Обухова. — Издание 3-е, стереотипное. — М. : Тривола, 1998. — 352 с.
18. Особенности психологического развития детей 6–7-летнего возраста / [Е. З. Басина, Л. В. Берцфаи, Е. А. Бугрименко и др.]; под ред. Д. Б. Эльконина, А. Л. Венгера. — М. : Педагогика, 1988. — 136 с. — (Педагогическая наука – реформе школы).
19. Полонская Т. К. Обучение иностранному языку детей шестилетнего возраста в условиях детского сада (на материале английского языка): дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / Полонская Тамара Константиновна. — К., 1993. — 189 с.
20. Пророк Н. В. Формирование мотивов учения у шестилетних детей: методические рекомендации / Н. В. Пророк, Л. А. Бондаренко. — К. : Киевская книжная типография научной книги, 1984. — 61 с.
21. Пулгрэм Э. “Человек говорящий” – этимологический подход / Э. Пулгрэм // Наука и жизнь. — 1971. — № 7. — С. 86–91.

22. Рейпольська О. Д. Педагогічні умови мовленнєвого розвитку дітей у різновіковій групі дитячого садка (на матеріалі англійської мови) : дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Рейпольська Ольга Дмитрівна. – Маріуполь, 2004. – 236 с.
23. Смирнова Е. О. Детская психология: учебник для вузов / Е. О. Смирнова. – М. : Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2006. – 366 с.
24. Соколовська С. В. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови дітей шостого року життя: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Соколовська Світлана Володимирівна. – К., 2005.
25. Усова А. П. Обучение в детском саду / А. П. Усова. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1970. – 206 с.
26. Шаркова Н. Ф. Психологічні засади організації навчання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах : дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / Шаркова Наталія Федорівна. – Дніпропетровськ, 2007. – 205 с.
27. Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку: прогр., метод. реком. / Тетяна Шкваріна. – К. : Шк. світ, 2008. – 112 с. – (Бібліотека “Шкільного світу”).
28. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку: книга для вчителя / Тетяна Шкваріна. – К. : Шк. світ, 2009. – 160 с. – (Бібліотека “Шкільного світу”).
29. Підготовка студентів педагогічних училищ до навчання дошкільників англійської мови : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Т. М. Шкваріна. – К., 2000. – 19 с.
30. Эльконин Д. Б. Детская психология / Д. Б. Эльконин. – М. : Учпедгиз, 1960. – 328 с.
31. Эльконин Д. Б. Размышления над проектом / Д. Б. Эльконин // Коммунист. – 1984. – № 3. – С. 58–66.